

Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.

Filozofická fakulta Katolické univerzity v Ružomberku

Slovenská historická spoločnosť

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

Ústav východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

a

Sdružení moravských pracovišť AV ČR

pořádají mezinárodní vědecké sympóziu

Ne-svoboda, despocie a totalitarismus v kultuře a v kulturních dějinách

14. – 16. října 2020

Brno, Čechyňská 19,
Akademie věd ČR,
velký sál

Česká společnost pro slavistická,
balkanistická a byzantologická studia

HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky

SLOVANSKÝ
SÚSTAV

**MUNI
ARTS** Historický
ústav

ÚSTAV
VÝCHODOEVROPSKÝCH STUDIÍ
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Sdružení moravských
pracovišť AV ČR

PROGRAM KONFERENCE

Středa 14. 10.

9.00 – 10.00 Prezentace, káva

10.00 – 10.30 Zahájení

Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., ředitel Historického ústavu AV ČR,
v. v. i.

Mgr. Miroslav Hutka, Ph.D., předseda Akademického senátu
Filozofické fakulty Katolické univerzity a vedoucí
Katedry historie FF KU v Ružomberku

Mgr. Václav Čermák, Ph.D., ředitel Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i.

Prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., vedoucí Historického ústavu Filozofické
fakulty Masarykovy univerzity

PhDr. Marek Příhoda, Ph.D., ředitel Akademického centra Borise
Němcova pro výzkum Ruska Filozofické fakulty
Univerzity Karlovy

Doc. PhDr. Radomír Vlček, CSc., předseda České společnosti pro
slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.,
místopředseda Sdružení moravských pracovišť AV ČR
a vedoucí Výzkumného centra dějin východní Evropy
Historického ústav AV ČR, v. v. i.

Panel 1 **Ne-svoboda, despotie a totalitarismus: vývoj a proměny teorií**

moderuje: **Emil Voráček** (Historický ústav AV ČR,
Praha)

10.30 – 10.50 **Jiří Němec** (Historický ústav FF MU, Brno)
*Proměny pojetí totalitarismu v myšlení Hannah
Arendtové v kontextu dějin idejí*

11.00 – 11.20 **Jan Slavíček** (Historický ústav AV ČR, Praha)
*Od statického k dynamickému pojetí totalitarismu: Vývoj
teorie od Carla J. Friedricha k Juanu J. Linzovi*

11.30 – 11.50 **Vít Klepárník** (Masarykův ústav vyšších studií ČVUT,
Praha)
*Koncept „totalitarismu“ a jeho rozklad během
60. a počátku 70. let 20. století*

11.50 – 12.30 Diskuse

12.30 – 13.30 Přestávka na oběd

Panel 2 **Mezi svobodou a nesvobodou I**

moderuje: **Miroslav Hutka** (Katedra historie FF KU,
Ružomberok)

13.30 – 13.50 **Marek Příhoda** (Ústav východoevropských studií FF
UK, Praha)
*Hranice (ne)svobody v písemnictví vrcholné moskevské
Rusi*

14.00 – 14.20 **Andrea Pokludová** (Katedra historie, FF, Ostravská
univerzita)
*Postoje JUDr. Richarda Fischera k Moravskému paktu:
limity občanských práv a svobod v řešení národnostních
otázek na Moravě v předvečer Velké války*

14.30 – 14.50 **Matej Martinčák** (Institut za pomorsku baštinu Ars
Nautica, Pašman, Chorvatsko)
*Hranice svobody. Chorvatská a srbská kultura ve stínu
nacionalistického diskurzu?*

15.00 – 15.20 **Miroslav Kouba** (Katedra literární kultury a slavistiky,
FF, Univerzita Pardubice)
*Článek 12: „Tisk je svobodný v mezích zákona.“ Podoby
cenzury v knižní kultuře vrcholných fází bulharského
obrození*

15.20 – 16.00 Diskuse a přestávka na kávu

Panel 3 **Mezi svobodou a nesvobodou II**

moderuje: **Peter Zmátlo** (Katedra historie FF KU,
Ružomberok)

16.00 – 16.20 **Jiří Kohoutek** (Historický ústav AV ČR, Praha)
*Právo a prostředí ne-svobody: vybrané legislativní změny
a jejich role v totalitárních režimech*

16.30 – 16.50 **Pavel Marek** (Katedra historie, FF Univerzity
Palackého, Olomouc)
*Engelbert Kučera. Životní příběh hledání osobní politické
identity*

17.00 – 17.20 **Radomír Vlček** (Historický ústav AV ČR, Brno)
*Eduard Bernstein a jeho varování před nesvobodou, k níž
vede marxismus*

17.30 – 17.45 Prezentace časopisu *Kultúrne dejiny*

17.45 – 18.30 Diskuse a zakončení prvního dne jednání

18.30 – 22.00 Společenský večer v prostorách objektu Čechyňská 19

Čtvrtek 15. 10.

Panel 4 **Reflexe nesvobody**

moderuje: **Marek Příhoda** (Ústav východoevropských
studií FF UK, Praha)

9.00 – 9.20 **Lubica Harbulová** (Institut historie, FF Prešovská
univerzita v Prešově)
*Obraz Nikity Sergejeviče Chruščova a jeho reforem
v súdobej československej tlači (reflexe totalitarismu?)*

9.30 – 9.50 **Daniela Kolenovská** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)
Sovětský disent v československé diskusi po srpnu 1968

10.00 – 10.20 **Luboš Švec** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)
Rok 1968, studentská recese a satira jako ohrožení reálného socialismu?

10.30 – 10.50 **Stanislav Tumis** (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha)
Limity národní identity západních Ukrajinců v kontextu sovětského totalitárního režimu: příklady propagandistických materiálů vztahujících se k aktivitám tzv. banderovského hnutí

10.50 – 11.15 [Diskuse a přestávka na kávu](#)

Panel 5 **Nesvoboda a totalitarismus v kultuře a umění**
moderuje: **Luboš Švec** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)

11.15 – 11.35 **Jan Bureš** (Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.)
Kulturní politika KSČ ve třetí Československé republice (1945–1948) jako počátek totalizace české kultury

11.45 – 12.05 **Marek Krejčí** (Center for Slavic Art Studies Praha)
Architekti ve stínu velkých totalit (1939–1959)

12.15 – 12.35 **Jakub Mikulecký** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Umělecká skupina Kukuv den: kontradiskurzy bulharského undergroundu

12.35 – 12.45 [Diskuse](#)

12.45 – 13.30 [Přestávka na oběd](#)

Panel 6 **Kolektiv v nesvobodě**
moderuje: **Václav Čermák** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)

13.30 – 13.50 **Josef Šaur** (Ústav slavistiky, FF MU, Brno)
Od „volnosti“ ke „svobodě“: Vývoj chápání svobody v ruském myšlení od Fonvizina k Čičerinovi

14.00 – 14.20 **Florian Ruttner** (Collegium Carolinum, pobočka Praha)
Innocent Nationalist, Evil Americans. The Formula for Success of Ernst von Salomons 's „Questionnaire“

14.30 – 14.50 **Jan Květina** (Historický ústav AV ČR, Praha)
Svoboda jako ne-dominance v kontextu střední Evropy? Republikánské pojetí volnosti jako esence polské šlechtické identity

15.00 – 15.20 **Alena Marková** (Fakulta humanitních studií UK, Praha)
Běloruská komunistická strana (KPB) a národní otázka v Bělorusku po perestrojce konce 80. let 20. století

15.20 – 16.00 [Diskuse a přestávka na kávu](#)

Panel 7 **Limity svobody a nesvobody**
moderuje: **Josef Šaur** (Ústav slavistiky FF MU, Brno)

16.00 – 16.20 **Jaroslav Nemeš** (Katedra mediamatiky a kulturního dědictví, Fakulta humanitních věd, Žilinská univerzita v Žilině)
Tábory Stromu života na Slovensku ako predzvesť pádu socializmu (1979–1989)

16.30 – 16.50 **Anna Šírová-Majkrzak** (Praha)
Jazyk – nástroj totalitní politiky v komunistickém Polsku versus současná polsko-polská slovní válka

17.00 – 17.20 **Maeva Chargros** (FF Univerzity Palackého, Olomouc)
The Impact of the „Prison of Nations“ Symbol on Czech Nationalism (1914–1919)

17.30 – 17.50 **Jozef Zentko** (Pedagogická fakulta KU, Ružomberok)
Odev pre nového človeka na príklade módy socialistického Československa 50. a 60. rokov 20. storočia

17.50 – 18.30 [Diskuse, shrnutí a závěr druhého dne jednání](#)

Pátek 16. 10.

Panel 8 **Literatura a umění I**
moderuje: **Jiří Němec** (Historický ústav FF MU, Brno)

9.00 – 9.20 **Zdeněk Doskočil** (Historický ústav AV ČR, Praha)
Básník Ladislav Novomeský v éře pozdního stalinismu a poststalinismu

9.30 – 9.50 **Helena Ulbrechtová** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Otcové ve službách nacismu a stalinismu: literární perspektiva jejich synů. Martin Pollack a Viktor Jerofejev

10.00 – 10.20 **Radomyr Mokryk** (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha)
Šedesátníci a (anti)koloniální aspekty sovětské literatury na Ukrajině v době Chruščovova Tání (1956–1964)

10.20 – 10.45 [Diskuse a přestávka na kávu](#)

<p>Panel 9 Literatura a umění II moderuje: Helena Ulbrechtová (Slovanský ústav AV ČR, Praha)</p> <p>10.45 – 11.05 Anna Hausenblasová (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha) <i>Výstavy sovětského umění v Československu třicátých let (1930–1938)</i></p> <p>11.10 – 11.30 Jozef Pavlov (FF, Univerzita Mateja Bela v Banské Bystrici) <i>Intolerancia, demagógi a šírenie nenávisťi v literárnej a žurnalistickej činnosti Antona Šaláta</i></p> <p>11.40 – 12.00 Dana Hašková (Slovanský ústav AV ČR, Praha) <i>Akce Konstruktér (ruský šéfkonstruktér tanků ČKD Alexej Surin)</i></p> <p>12.00 – 13.00 <i>Diskuse a přestávka na oběd</i></p>	<p>Panel 11 Svoboda a ne-svoboda ve vědě a školství II. moderuje: Radomír Vlček (Historický ústav AV ČR, Brno)</p> <p>14.45 – 15.05 František Stellner (Ústav světových dějin, FF UK, Praha) – Pavel Szobi (Katedra severoamerických studií, FSV UK, Praha) <i>Sovětzace českého ekonomického vysokého školství v 50. letech 20. století</i></p> <p>15.15 – 15.30 Lenka Vlčková Kryčerová (Brno) <i>Československo-sovětský institut I. – nástroj totalitarizace vědy v poúnorovém Československu</i></p> <p>15.40 – 16.00 Václav Čermák (Slovanský ústav AV ČR, Praha) <i>Eva Fojtíková a pražská rusistika v 70. a 80. letech 20. století</i></p> <p>16.10 – 16.30 Viktorija Gruzdinskaja (Fedor Dostoevsky Omsk State University, Omsk) <i>Visit of Professor A. L. Sidorov to Czechoslovakia in 1946–1947: between the Scientific Exchange and Intellectual Expansion</i></p> <p>16.40 – 17.00 Jakub Marša (Historický ústav, FF MU, Brno) <i>Na frontě boje proti „náboženskému tmářství“. Práce církevních tajemníků národních výborů v Brně v letech 1948–1960</i></p> <p><i>Diskuse a zakončení konference</i></p>
<p>Panel 10 Svoboda a ne-svoboda ve vědě a školství I. moderuje: Radomír Vlček (Historický ústav AV ČR, Brno)</p> <p>13.00 – 13.20 Michail Kovaljov (Institute of World History, Russian Academy of Sciences, Moscow) <i>Soviet-Czechoslovak Scientific Ties in 1948–1991: New Sources and Models of Study</i></p> <p>13.30 – 13.50 Tomáš W. Pavlíček (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha) <i>Memento obětí totalitních režimů jako motor kariéry, nebo závazek kontinuity vědecké práce</i></p> <p>14.00 – 14.20 Martin Šolc (MFF UK, Praha) – Tomáš W. Pavlíček (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha) <i>Cesty československých astronomů k mezinárodnímu uznání v dobách totalitního řízení vědy</i></p> <p>14.20 – 14.45 <i>Diskuse a přestávka na kávu</i></p>	

Jednací jazyky: čeština, slovenština a angličtina

Délka vystoupení: 15 minut

Pro aktivní účastníky jednání budou v objektu Čechyňská 19 zajištěny obědy a občerstvení na společenském večeru konaném 14. 10. v místě konání sympózia.

Budova AV ČR / Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., na Čechyňské 19 se nachází nedaleko vlakového hlavního nádraží, autobusového nádraží U hotelu Grant a ústředního autobusového nádraží na Zvonařce. Dochozí vzdálenost je 10 – 15 min., lze však také využít hromadnou dopravu. Podrobnosti včetně orientační mapy najdete na <http://www.avcrbrno.cz/kontakty/umistenia-doprava.html>